

Fordele ved langtidsholdbare kløvergræsmarker

Birgitte Popp Andersen, Planteavlskonsulent, Syddansk Økologi, bpa@landbosyd.dk

En god græsmarkspleje vil øge holdbarheden af kløvergræsmarken. Mange faktorer gør sig gældende. Det er vigtigt, vi er opmærksomme på dem alle.

Den velfungerende kløvergræsmark er som bekendt nøglen til det perfekte økologiske sædskifte. Den økologiske mælkeproducent har ofte brug for to eller flere sædskifter på sin bedrift. Afgræsningen betyder, at markerne tæt på stalden udfordres af behovet for tilstrækkeligt afgræsningsgræs i forhold til antallet af køer på bedriften. I det nære sædskifte vil en stabil og holdbar kløvergræsmark være af større betydning end en langtidsholdbar kløvergræsmark i sædskiftet længere væk fra stalden. Det koster at etablere en kløvergræsmark, både de faktiske etableringsomkostninger, men også i form af kvælstoftab og CO²-udledning. En god græsmarkspleje kan være med til at begrænse begge dele.

Faktiske omkostninger ved at etablere en kløvergræsmark

De præcise omkostninger til etablering af en kløvergræsmark kan sagtens variere med 40 %. Et tænkt eksempel, hvor tallene fra Budgetkalkuler 2015 anvendes viser, at omkostningerne til kløvergræsmarketableringen falder fra 1602 kr./ha, hvis kløvergræsmarken ligger i to år, til 401 kr./ha, hvis kløvergræsmarken ligger i otte år. Der er således ikke tvivl om, at det vil være billigere at lade kløvergræsmarken ligge. Se tabel 1.

<i>Pris pr. ha ved omlægning af kløvergræsmark med omlægning hver</i>				
	1.år	2.år	4.år	8.år
Pløjning	668	304	152	76
Såsæd	2080	1040	520	260
Harvning og såning	356	178	89	45
Tromling	160	80	40	20
I alt	3204	1602	801	401
Omkostning øre/FEN*)	50	27	16	16

*) Årlig omkostning fordelt på gennemsnitudbyttet i de pågældende år med faldende udbytter.

Tabel 1: Omkostninger forbundet med etableringen af kløvergræsmarken

Udbyttetab ved flerårige kløvergræsmarker

Forsøg ved Foulum i projektet "Oggrass" fra 2010 viste klart faldende udbytter med stigende alder af græsmarken fra 1. til 4. brugsår: 15 % ved slæt og 20 % ved afgræsning. Desværre er forsøgene stoppet efter fire år. Længerevarende forsøg fra Holland viser også, at udbyttet i kløvergræsmarker, som afgræsses, går ned de første tre til fire år, men så stiger de igen. Sådanne forsøg kunne være fint at få udført i Danmark.

Udbytteopgørelse hos 30 sønderjyske økologiske mælkeproducenter varierede i 2014 fra 3608 FEN/ha til 8000 FEN/ha i gennemsnit af alle deres kløvergræsmarker. Antager vi, at 1. års kløvergræsmarken giver 6350 FE/ha, vil vi jævnfør ovenstående antagelser opnå et udbytte på 5905 FEN/ha fra 2. års marken og 5080 FEN/ha fra en fjerde års kløvergræsmark. Indsættes disse udbytter i tabel 1 opnås en ca. omkostningspris pr. FEN. Udbyttetabet ved at lade kløvergræsmarken ligge i otte år, kender vi ikke. Men

antager vi at ovennævnte teori, vil udbyttet i år 8 være 2540 FEN/ha, og omkostningerne til etableringen 16 øre/FEN.

Løbende god græsmarkspleje

Græsmarksplejen kan og skal blive bedre, hvis kløvergræsmarken skal blive mere langtidsholdbar. Forsøg viser, at management i kløvergræsmarken har stor indflydelse på udbytte og N-udnyttelse. Eksempler på god management er velkendte. Jeg vil her opridse de væsentlige.

Isåning: Den etablerede kløvergræsmark skal passes godt, og det kræver tid. Markerne skal efterses i foråret. Er der planter nok? 30-40 planter pr. løbende meter er målet. Stankelben eller muldskud er ikke ønskværdig. Så en jævning med striglen og tromling samt evt. isåning kan være nødvendig og gerne inden midten af april.

Dødbidning er et evigt aktuelt emne, som kræver en hård styring af hvornår, og hvornår køerne *ikke* tages af den pågældende kløvergræsmark.

Skræpper er stadig den største ukrudtsudfordring i den økologiske græsmark. Selv ved hård mekanisk ukrudtsbekæmpelse og efterfølgende gode konkurrenter såsom vinterrug og havre spirer planten lystigt frem! Eksemplet er taget fra det sønderjyske, men absolut ikke enestående. I sommeren 2015 er en ihærdig indsats iværksat, hvor skræpper er opgravet med den ene hånd, mens den anden har sået nyt kløvergræs i hullet. 2016 må vise, om dette giver gevinst!

Vanding: En forkert vandingsstrategi kan resultere i konkurrenceforskydning af græsser og kløver og give åbne pletter i marken, hvor ukrudt, specielt enårig rapgræs hurtigt vil brede sig

Vinterklargøring – hvad betyder noget? Temperatur, snedække, vindhastighed og jordtype har stor betydning for vores kløvergræsmark, og er faktorer vi har svært ved at påvirke. Afpudsning af kløvergræsmarken inden vinteren og tidligt nok for genvækst inden vinteren sætter ind, er et af indsatsområderne her. Overvejelser om kvieafgræsning er en mere skånsom løsning i forhold til slæt, men pas på optrædning! Yderligere bør man være opmærksom på kaliumforsyningen. Et for lavt K-indhold i planterne mindsker mulighederne for en god overvintring.

Langsigtede strategier

Drivveje i forhold til logistikken i mark og stald skal være i orden. Det er vigtigt med robuste drivveje. Flere projekter har vist, at en forbedret logistik med bedre drivveje og placering af disse har medvirket til, at arealet rundt om ejendommen er blevet bedre udnyttet til afgræsning og optrædning minimeret.

Trafik: Faste kørespor er ideelt, men ikke alle steder muligt endnu. Maskinstationen skal derfor IKKE have lov til at køre på kryds og tværs i marken. Der er stor forskel på maskinstationerne. Nogle er rigtig gode at ”snakke med”, og ved hvad det drejer sig om. Det er vigtigt, at landmanden selv har klargjort overfor maskinstationen, hvordan han ønsker det skal være og *ikke* være.

Litteratur

Eriksen J., Søgaard K., Askegaard M., Lamande M., Krogh P.H., 2010. Produktion og næringsstofudnyttelse i kløvergræsmarker.

Oudshoorn F., 2015. Brug for at nytænke kløvergræsmarken.